

Uiterwaardvergraving Scheller en Oldeneler Buitenwaarden

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

11 december 2008 / rapportnummer 1729-115

1. OORDEEL OVER HET MER

Het project Uiterwaardvergraving Scheller en Oldeneler Buitenwaarden richt zich op de aanleg van een nevengeul in de uiterwaard van de IJssel ten zuiden van Zwolle. In het kader van het programma 'Ruimte voor de Rivier' onderzoekt de gemeente Zwolle hier de mogelijkheden om meer ruimte voor de IJssel te creëren. Naast de verlaging van de maatgevende hoogwaterstand met minimaal 8 cm heeft het project als hoofddoel het bijdragen aan de versterking van de ruimtelijke kwaliteit binnen bestaande processen¹.

Het voornemen betreft de aanleg van een nevengeul en de inrichting van de uiterwaard. Ten behoeve van het vaststellen van het bestemmingsplan voor de Scheller en Oldeneler Buitenwaarden door de gemeenteraad, is een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De Commissie voor de milieueffectrapportage² (m.e.r) is om advies gevraagd voorafgaand de terinzagelegging, zienswijzen zijn dan ook niet meegenomen in dit advies.

Het MER en de samenvatting zijn prettig leesbaar met een overzichtelijke structuur. De informatie in het MER is breed, evenwichtig en consistent geschreven. In het MER ontbreekt echter op een aantal plaatsen de grondslag voor de inhoudelijke onderbouwing. Deze is wel te herleiden uit de verschillende achtergrondrapporten.

De Commissie is van oordeel dat alle **essentiële informatie voor besluitvorming in het MER met achtergrondrapportages³ aanwezig is.**

Enkele achtergrondrapporten zijn recenter dan het MER⁴ en geven duidelijkheid over een aantal vragen en onzekerheden die in het MER aan bod komen. De nieuwe of extra informatie uit de achtergrondrapporten komt overeen met het beeld zoals dat in het MER wordt geschetst. De Commissie adviseert om het MER mét de achtergrondrapportages (zoals weergegeven in bijlage 1) ter inzage te leggen, zodat de informatie hieruit ook voor belanghebbenden beschikbaar wordt gesteld.

In hoofdstuk 2 wordt het oordeel van de Commissie nader toegelicht. In hoofdstuk 3 worden aanbevelingen gedaan voor het vervolgtraject.

¹ Zoals een bijdrage aan het realiseren van:
- de ontwikkelingsvisie voor de Buurtschap;
- verduurzamen van de waterwinning;
- doelen van Natura 2000.

² Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r. en verdere projectgegevens, zie bijlage 1.

³ Voor een overzicht van de geraadpleegde achtergrondrapporten, zie bijlage 1 met projectgegevens.

⁴ In het MER (pagina 159) staat vermeld dat de gemeente Zwolle op dit moment met behulp van een niet-stationair model de locatiespecifieke effecten van veranderingen in grondwaterstanden laat onderzoeken en dat deze resultaten nog niet beschikbaar zijn. De instationaire berekeningen zijn echter al uitgevoerd en verwerkt in achtergrondrapportages (Instationaire grondwatermodelberekening 'Ruimte voor de Rivier' Scheller en Oldenelerbuitenwaarden, Witteveen&Bos, aug. 2008).

2. AANBEVELINGEN VOOR HET VERVOLGPROCES

2.1 Aanvullen van zandwinplas en kwaliteit van te gebruiken grond

In het MER is geen aandacht besteed aan de wijze waarop de zandwinplas precies wordt gevuld en ingericht. De wijze van aanvullen bepaalt, in samenhang met de uiteindelijke diepte van de zandwinplas en de inrichting, de ontwikkeling van natuurwaarden. Daarnaast wordt er niet ingegaan op de omgang met het aanwezig slib in de zandwinplas en de consequenties voor en gevolgen van bijvoorbeeld inklinking en de verandering van de diepte na verloop van tijd.

In verband met het grondwaterbeschermingsgebied waartoe de zandwinplas behoort, worden hoge eisen gesteld aan de grond die gebruikt wordt voor het aanvullen van de zandwinplas. Het uitgangspunt is dat aan te voeren grond van buiten het plangebied 'schoon' is. Hiervoor is echter geen definitie gegeven. Aangenomen wordt dat dit betekent dat de grond moet voldoen aan de AW-2000 normen. In het MER wordt gesteld dat de grond afkomstig is van andere rivierverruimingsprojecten. De Commissie wijst er op dat deze grond niet per definitie aan deze eisen voldoet.

Van de grond die uit het projectgebied zelf komt, wordt gesteld dat het voor 97% voldoet aan de normen AW-2000⁵. Een onderbouwing hiervoor wordt in het MER niet gegeven, terwijl het niet in overeenstemming lijkt met de algemene kwaliteitsbeschrijving⁶ van deze grond.

Omdat bovengenoemde informatie niet onderscheidend is voor de alternatieven en de effecten op hoofdlijnen juist in beeld gebracht zijn, beoordeelt de Commissie de ontbrekende informatie niet als essentieel.

- De Commissie adviseert om bij de verdere uitwerking van het voorkeursalternatief meer aandacht te besteden aan de kwaliteit van de te vergraven bovengrond die voor het opvullen van de zandwinplas zal worden gebruikt en die van de aan te voeren grond van buiten het plangebied. Ook adviseert de Commissie om bij de nadere uitwerking van de maatregelen meer inzicht te geven in (de wijze van) het opvullen van de zandwinplas in relatie tot de daarin aan te leggen en in te richten vertakte hank.

2.2 Onduidelijkheden doorstroming van nevengeul (hank)

Het MER en de achtergrondrapportage zijn niet eenduidig over de drempelhoogte van de inlaat van de tak van de hank⁷. Bij een drempelhoogte van NAP + 1,50 m is het onzeker of er een (afsluitbare) duiker geplaatst kan/ moet worden in verband met de gewenste doorstroom en de gevolgen voor erosie, zandafzettingen, waterkwaliteit en natuurontwikkeling.

Hetzelfde geldt voor de nevenhank onder de spoorbrug, waarvoor het onbekend is of er wel of geen overlaat komt. Als er wel een overlaat komt, is het de

⁵ Zie MER, paragraaf 7.2, pagina 130.

⁶ MER, paragraaf 3.3, pagina 40 en 41.

⁷ In het achtergrondrapport 'Morfologisch onderzoek Scheller en Oldeneler Buitenwaarden' (Witteveen&Bos, april 2008; pagina 1) staat dat de inlaat voor de tweede hank een drempelhoogte krijgt van NAP +1,20 m en dat deze gemiddeld 70 dagen per jaar functioneert. In het MER zelf (paragraaf 6.4.1, pagina 123) staat dat de tweede hank een drempelhoogte heeft van NAP + 1,50m (en daarmee gelijk is aan die van de eerste of 'hoofd'hank) en dat deze gemiddeld 40 dagen per jaar functioneert.

vraag hoe hoog deze is en of er dan eventueel een duiker in komt. Zonder overlaet is het de vraag hoe wordt omgegaan met de verblijftijden van water in deze nevenhank en de gevolgen hiervan voor waterkwaliteit en natuur.

- Verduidelijk bij de nadere uitwerking de hoogte van de overlaet van de tak van de hank en de nevenhank onder de spoorbrug, in relatie tot de gewenste waterkwaliteit en de natuurdoelen. Onderzoek de gevolgen hiervan voor de doorstroming en waterkwaliteit en bepaal of er wel of geen duiker geplaatst moet worden.

2.3 Gevolgen voor natuur

2.3.1 **Natura 2000**

Uit de achtergrondrapporten blijkt dat er uitgebreid onderzoek is gedaan naar de aanwezige waarden en de gevolgen voor natuur; de gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel' zijn helder beschreven⁸. Voor de kwartelkoning wordt een tijdelijke verslechtering (habitatverlies) en verstoring tijdens de werkzaamheden verwacht. Voor ganzen en smienten geldt dat enige achteruitgang, ten gunste van relevante broedvogels (in dit geval de kwartelkoning), past binnen de instandhoudingsdoelen. Het rapport geeft aan dat significante negatieve gevolgen, rekening houdend met voorgestelde mitigerende maatregelen, zijn uit te sluiten.

De Commissie is van mening dat voldoende aannemelijk is gemaakt dat significante gevolgen kunnen worden uitgesloten, gelet op de overwegend positieve effecten van het project en de mitigatie van tijdelijke effecten aan de hand van extensivering van graslandbeheer van een nabij gelegen uiterwaard. Commissie is van mening dat het achtergrondrapport voldoende informatie bevat om als passende beoordeling⁹ te dienen en beveelt aan ook dit rapport terinzage te leggen bij het MER¹⁰, zie ook hoofdstuk 1.

De komende jaren worden langs de IJssel meerdere Ruimte voor de Rivier projecten uitgevoerd. Afhankelijk van het definitieve tijdstip van uitvoering kan de habitatbeschikbaarheid voor een aantal relevante soorten, zoals de kwartelkoning, tijdelijk afnemen. Dergelijke ongewenste neveneffecten kunnen alleen worden voorkomen indien de beoogde mitigerende maatregelen tijdig worden getroffen.

- De Commissie benadrukt dat het tijdig nemen van mitigerende maatregelen (zoals het extensiveren van het graslandbeheer in een nabijgelegen uiterwaard) nodig is om onder andere de effecten voor de kwartelkoning¹¹ te voorkomen. Dit gebied dient geschikt te zijn voorafgaand aan het broedseizoen van de kwartelkoning waarin de werkzaamheden worden gestart.

⁸ Achtergrondrapport: Uiterwaardenvergraving Scheller & Oldeneler Buitenwaarden bij Zwolle - Toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 (juli 2008, EcoGroen Advies).

⁹ Uit recente jurisprudentie blijkt dat voor het plan als zodanig beoordeeld moet worden of significante gevolgen zijn uit te sluiten. Mitigerende maatregelen dienen buiten beschouwing te blijven bij de beantwoording van de vraag of significante gevolgen kunnen worden uitgesloten en kunnen pas worden betrokken bij een eventueel daarna volgende passende beoordeling.

¹⁰ Mede vanwege de verplichting (Wm, art 7.2a) een passende beoordeling als zodanig herkenbaar onderdeel te laten zijn van het MER.

¹¹ Voor deze soort is, in het kader van de Natura 2000, een instandhoudingsdoelstelling gedefinieerd.

2.3.2 Ecologische hoofdstructuur

Een deel van de EHS in de uiterwaard is als weidevogelgebied begrensd, in de toekomst vindt herbegrenzing plaats en valt de uiterwaard mogelijk buiten deze begrenzing. Op dit moment is dit echter nog niet aan de orde. De EHS-toets en mogelijk compensatie van verlies weidevogelgebied zijn in het MER¹² buiten beschouwing gelaten. Dit is wel (semi)kwantitatief uitgewerkt in het achtergrondrapport¹³.

- De Commissie adviseert de achtergrondrapporten voor natuur, en met name de effecten voor de EHS en de compensatie van verlies aan weidevogelgebied, te betrekken bij de besluitvorming.

¹² MER, paragraaf 9.1, pagina 159.

¹³ Achtergrondrapport: Uiterwaardvergraving Scheller- en Oldenelerwaard: Compensatie-opgave weidevogels (aug 2008, EcoGroen Advies).

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: het College van Burgemeester en Wethouders van gemeente Zwolle

Bevoegd gezag: de gemeenteraad van Zwolle

Besluit: vaststellen bestemmingsplan

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: -
Plan-m.e.r. (mogelijk) verplicht vanwege passende beoordeling (Wm art 7.2a, lid 1).

Activiteit: herinrichting Scheller en Oldeneler Buitenwaarden

Betrokken documenten:

- PlanMER Uiterwaardvergraving Scheller en Oldener Buitenwaarden, Tauw, 12 juni 2008;
- Samenvatting PlanMER Uiterwaardenvergraving Scheller en Oldener Buitenwaarden, Tauw, 12 juni 2008.
- Ecologisch onderzoek Westenholte en Scheller en Oldeneler Buitenwaarden: Inventarisatie van natuurwaarden in het kader van de Flora- en faunawet tbv de Koploperprojecten 40024 en 40025, EcoGroen Advies, 22 november 2006
- Uiterwaardvergraving Scheller- en Oldenelerwaard: Compensatie-opgave weidevogels, EcoGroen Advies, 13 augustus 2008
- Weidevogels in Westenholte-buiten, Katerveer en Schellerwaarden in 2007: inventarisatie van weidevogels t.b.v. de Koploperprojecten 40024 en 40025, EcoGroen Advies, 2 oktober 2007
- Uiterwaardenvergraving Scheller & Oldeneler Buitenwaarden bij Zwolle, Toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998, EcoGroen Advies, juli 2008;
- Fysisch bodemonderzoek Scheller en Oldeneler Buitenwaarden te Zwolle, Tauw, 5 februari 2008;
- Geohydrologisch onderzoek 'Ruimte voor de Rivier' Zwolle, Witteveen+Bos, 19 oktober 2007;
- Invloed aanleg hank Schelle-Oldeneel op IJsseldijk nabij Zwolle, geotechnisch onderzoek, Dienst Landelijk Gebied, februari 2008;
- Hydraulisch effect Schellerwaarden, variant A, Duurzame Rivierkunde, oktober 2007;
- Hydraulische toets uiterwaardenvergraving Schellerwaarden. Toelichting bij de berekeningen van het rivierverruimend effect van uiterwaardenverlaging Schellerwaarden, Duurzame Rivierkunde, 23 februari 2007;
- Indicatief asbestonderzoek toegangspaden Scheller en Oldeneler Buitenwaarden te Zwolle, Tauw, 24 januari 2008;
- Instationaire grondwatermodelberekening 'Ruimte voor de Rivier' Scheller en Oldeneler Buitenwaarden, Witteveen+Bos, 11 augustus 2008;
- Morfologische successie Schellerwaarden. Een beknopte impressie van het verwachte morfologisch gedrag van Schellerwaarden, Duurzame Rivierkunde, 7 april 2008;
- Morfologisch onderzoek Scheller en Oldeneler Buitenwaarden, Witteveen+Bos, 7 april 2008;

- Fysisch bodemonderzoek Scheller en Oldeneler Buitenwaarden te Zwolle, Tauw, 5 februari 2008;
- (Water)bodemonderzoek uiterwaardvergravingen Scheller en Oldeneler Buitenwaarden te Zwolle, Tauw, 20 juni 2008;
- Ecologisch onderzoek Westenholte en Scheller en Oldeneler Buitenwaarden. Inventarisatie van natuurwaarden in het kader van de Flora en faunawet t.b.v. de koploperprojecten 40024 en 40025, Ecogroen Advies, 22 november 2006;
- Uiterwaardvergraving Scheller en Oldenelerwaard. Compensatie-opgave weidevogels, Ecogroen Advies, 13 augustus 2008;
- Uiterwaardenvergraving Scheller en Oldeneler Buitenwaarden bij Zwolle. Toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998, Ecogroen Advies, juli 2008;
- Weidevogels in Westenholte-buiten, Katerveer en Schellerwaarden in 2007. Inventarisatie van weidevogels t.b.v. de koploperprojecten 40024 en 40025, Ecogroen Advies, 2 oktober 2007.

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in de Peperbus van 14 december 2005
aanvraag advies over reikwijdte en detailniveau: 10 maart 2006
ter inzage legging startnotitie: 19 december 2005 t/m 30 januari 2006
advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 12 mei 2006
notitie reikwijdte en detailniveau vastgesteld:
aanvraag toetsingsadvies MER: 20 oktober 2008
toetsingsadvies MER uitgebracht: 11 december 2008

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de (vooraf) gestelde eisen. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de eventuele tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij de besluitvorming. Is dat naar haar mening niet het geval dan signaleert de Commissie dat er sprake is van een zogenoemde 'essentiële tekortkoming'. De Commissie adviseert dan dat die informatie alsnog beschikbaar komt, alvorens het besluit wordt genomen. Overige tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:
drs. T. Bakker (werkgroepsecretaris)
ir. J.H.J. van der Gun
dr. R.S.E.W. Leuven
dr. M. van der Perk
dr. D.K.J. Tommel (voorzitter)

**Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Uiterwaardvergraving Scheller en Oldeneler Buitenwaarden**

Het project Uiterwaardvergraving Scheller en Oldeneler Buitenwaarden richt zich op de aanleg van een nevengeul in de uiterwaard aan de IJssel ten zuiden van Zwolle. In het kader van het programma 'Ruimte voor de Rivier' onderzoekt de gemeente Zwolle hier de mogelijkheden om meer ruimte voor de IJssel te creëren. Naast de verlaging van de maatgevende hoogwaterstand heeft het project als hoofddoel het bijdragen aan de versterking van de ruimtelijke kwaliteit binnen bestaande processen.

ISBN: 978-90-421-2568-1